

Opinió

Els llibres i les coses

IGNASI ARAGAY

Minúcies

JORDI LLOVET

Liberty County

En el passat remot de la humanitat la dona, pel fet de transmetre la vida, era al centre de les comunitats neolítiques. El poder reproductor li atorgava el màxim valor. Els canvis tecnològics i econòmics van acabar transferint a l'home un rol preeminent, de control, i van donar pas a les seculars societats masculines. Des de fa poc més d'un segle ha anat avançant l'alliberament de la dona i la igualtat de gènere. Però en un futur potser no tan llunyà la tecnologia podria tornar a donar un tomb a la condició femenina: què passaria en una societat on les gestacions es realitzessin per ectogènesi, és a dir, fora del cos femení, en un úter artificial?

A partir d'aquesta hipòtesi no tan inversemblant, Martí Domínguez ha escrit la novel·la *Mater*, feliç guanyadora del darrer premi Proa, una trepidant aventura distòpica. L'autor ha creat un creïble i inquietant món posthumà en què la millora genètica ha donat pas a éssers molt millorats que duen una còmoda existència material en entorns urbans segurs, segregats d'alguns reduïts d'humans que sobreviuen a les muntanyes en condicions precàries, perseguits i en vies d'extinció. Les dones humanes encara s'embarassen, cosa que és vista com una mostra de salvatgisme primari i perillós. Els posthumans, en canvi, es gesten en biosacs, els embrions s'analitzen prèviament per evitar ensurts i s'utilitzen tècniques d'edició genètica per netejar possibles mutacions o gens causants de malalties.

Zoe Hamer és una jove científica que estudia biotecnologia, treballa en un laboratori i es diverteix amb els amics. Zero preocupacions. Té els ulls blaus i la pell molt blanca. I té una germana bessona encara més guapa i intel·ligent. La seva mare és rossa, atlètica i addicta a l'esport. El pare, que va voler ser artista, és dissenyador i inventor. Contra tot pronòstic i contra totes les normes, sense entendre com, un dia la Zoe s'adona que s'ha quedat embarassada i ho acaba explicant només al Charles, un noi pintoresc i excèntric, amb sobrepes, sense sentit del ridícul i amb idees pròpies a contracorrent. Així comença el llibre.

La novel·la està tenyida del detallisme i la saviesa del biòleg Martí Domínguez (Madrid, 1966). Farà, doncs, les delícies dels amants de la natura: és un cant a la diversitat terrenal. I és un crit pel sentit de la vida. El periple de la Zoe i el Charles es converteix en una emocionant història de supervivència alhora física i psicològica. A mesura que a la Zoe li creix la panxa també creixen les dificultats per a la peculiar parella, que de fet no són parella: la seva fidel i contradictòria relació és una de les troballes del relat. La recerca d'un món humà feliç, on ella pugui donar a llum tranquil·la, esdevé una epopeia. Senten a parlar de Liberty County i cap allà s'encaminen.

Filosofia i natura

Un cop més, Domínguez ens ha sorprès amb un canvi de registre. En pocs anys haurà escrit una novel·la d'època ambientada en la postguerra rural (*La sega*, 2015), una novel·la negra (*L'assassí que estimava els llibres*, 2017) i la celebrada *L'esperit del temps* (2019), on explorava el paper clau de la ciència durant el nazisme amb l'eugenesia com a tèntric teló de fons, un perill que torna a fer-se present a *Mater*. Abans, el 2013, ja ens havia enlluernat amb l'assaig *El somni de Lucreci*, un viatge fabulós per l'evolució de les intuïcions filosoficonaturalistes, que d'alguna manera sempre són presents en Domínguez. I més enre, esclar, encara trobem uns quants títols de relleu, fins a remuntar-nos a la inicial *Les confidències del comte de Buffon* (1997). Un quart de segle de trajectòria fructífera.

És un luxe per a les lletres catalanes la figura d'aquest científic, intel·lectual i escriptor valencià, director de la revista científica *Mètode*. Genera un cert desconcert que hi hagi encara tants lectors que desconeguin la seva figura i obra, on coneixement i pensament es posen al servei de la narrativa. Potser *Mater* finalment aplanarà el camí per fer-lo arribar al gran públic. Tant de bo, de la mà de la mare Zoe, aquest sigui el seu nou i merescut renaixement".

No ens flagel·lem!

Sembla que hi ha un joc de criatures amb figuretes de material sintètic que es diu *Flagel·lants Warhammer* (la segona paraula vol dir "martelleig de guerra"), que té molt d'èxit. Com ja va passar a l'Edat Mitjana, el joc dels flagel·lants ha aparegut en un moment que el continent, Catalunya inclosa, pateix una crisi greu.

Així van sorgir els flagel·lants, al segle XI-II, a la Itàlia devastada per epidèmies, fam i guerres civils i intestines entre diverses ciutats estat, com un ritual que suposava que l'autoflagel·lació havia de servir per assolir la vida eterna, atès que la vida al món no oferia garanties ni benestar de cap mena. L'actual situació continental, també a causa d'epidèmies i de guerres, sembla que s'acosti a una apocalipsi semblant a la que va profetitzar Joaquim de Fiore l'any 1260: havia de venir la fi del món -d'això se'n diu mil·lenarisme-, i convenia preparar-se entomant el càstig de les xurriaques. Però no es va acabar el món ni llavors ni l'any 2000, malgrat les profecies.

Els catalans, en haver patit darrerament, i secularment, una llarga sèrie d'adversitats, també podríem sentir la temptació de flagel·lar-nos. No ho féssim! Vegeu: un avantpassat nostre, el dominic sant Vicent Ferrer, es flagel·lava a tort i a dret, com explicava l'Abbé Boileau al llibre *Histoire des Flagellants*, de

Vicent Ferrer es va flagel·lar fins a la mort per endossar-nos a catalans i aragonesos un membre de la casa dels Trastàmara

1701. Hi diu que Vicent Ferrer no s'oblidava d'aplicar-se una dosi de "disciplines" cada nit, devotament. Hi afegeix: "Els que veien aquell turment no solament no podien contenir les llàgrimes, sinó que es reunien ferrosos al voltant

d'aquell sant home; i de vegades eren deu mil, de vegades vuitanta mil, els uns per veure l'espectacle, i els altres per sentir els sermons d'aquell admirable predicador". Ja sabíem que Vicent Ferrer era un predicador de primera: l'editorial Barcino va publicar cinc volums d'arengues i estirabots seus, que es troben a l'abast de qualsevol lector. Són més amens que un joc de figuretes.

Però exposarem una hipòtesi sobre per què Vicent Ferrer es castigava tant. Embolicat en una disputa molt agra entre el papa de Roma i el cismàtic d'Avinyó, hi va barrejar estratègicament i subtilment la unió de les corones de Castella i d'Aragó en la persona de Ferran I, primer rei d'una dinastia castellana a la nostra Corona. D'aquell fet, el dit "compromís de Casp", ens van advenir tants de maldecaps que quasi podríem suposar que Vicent Ferrer va flagel·lar-se fins a la mort per haver col·laborat a endossar-nos a catalans i aragonesos un membre de la casa dels Trastàmara. L'anhel de molts catalans corre en el sentit contrari. Per tant, res de flagel·lar-nos: a gaudir del que sigui possible, i tirem avant. Perquè no s'acaben ni el món ni Catalunya.

Martí Domínguez, novel·lista i científic, ha escrit *Mater*, premi Proa. CRISTINA CALDERER